

Despre interpretare și revelație, pornind de la Andrei Pleșu

Cosmin PERȚA *

Key-words: *interpretation, mysticism, text, reading, allegory, parabolas*

Andrei Pleșu propune în volumul său *Parabolele lui Iisus. Adevărul ca poveste* un demers hermeneutic insolit și complex, excelent strunit din punct de vedere conceptual și condus narativ. Însă volumul în cauză și miza sa constituie pentru articolul de față doar un pretext. Preluând câteva „deschideri” teoretice pe care Andrei Pleșu le face, vom încerca să lansăm aceste câteva fire lăsate la apă mai departe într-o discuție despre interpretare, de data aceasta raportată la o perspectivă creștină.

Prima afirmație a autorului analizat o preluăm de la pagina 19: „Povestea e, față de argumentul logic, ceea ce e *imaginea* față de *concept*. E, ca și imaginea, mai puțin explicită, dar mai cuprinzătoare” (Pleșu 2012: 19). Vorbim despre parabolă, evident, dar ce ar fi dacă am extinde puțin spectrul parabolei și înspre mai laxul termen de «alegorie» și, în felul acesta, înspre un anumit tip de literatură (poveste, cum se spune mai sus), cu miză morală, religioasă, cu tâlc? Deducem că argumentul logic, asociat conceptului, nu folosește întotdeauna poveștii asociate imaginii. Totodată, înțelegem că absența logicii, minimalizând rigoarea explicației, potențează, în schimb, capacitatea de asimilare și de difuzare de informație a poveștii. Ne reîntoarcem, astfel, dinspre *credo, ut intelligam* înspre primordialul *credo, quia absurdum*. Lev Șestov, în *Apoteoza lipsei de temeiuiri. Eseu de gândire adogmatică*, nota:

Obiceiul de a gândi logic omoară fantezia. Omul se convinge că spre adevăr există o singură cale, a logicii, și că a te abate de la ea înseamnă a te îndrepta în mod sigur spre nerozie. Înafara logicii totul e o rătăcire, care devine cu atât mai fatală cu cât ne apropiem de cheștiunile ultime ale existenței. Aici, ghemul logic al Ariadnei s-a terminat de mult, dar firul îl ține cu forța pe om, nemailăsându-l să înainteze. [...] Filozofia și logica nu ar trebui să aibă nimic în comun; filozofia este arta care năzuiește să scape din lanțul logic al raționamentelor, purtând omul pe nețărurita mare a fanteziei, a fantasticului, unde totul este în aceeași măsură și posibil, și imposibil (Șestov 1995: 60).

Aș spune același lucru nu numai despre filozofie, ci și despre literatura alegorică. Revin aici la o mai veche idee – aceea a fantasticului care se naște din interpretare. Interpretarea liberă, care permite accesul iraționalului, oferă mereu o deschidere înspre fantastic, imposibil, epifanie și mistic.

Referindu-se la *Pe strada Mântuleasa*, Basarab Nicolescu afirmă:

* Universitatea Hyperion, București, România.

Dualitatea realitate-ficțiune se rezolvă într-o sinteză de infinite rezonanțe. Ficțiunea devine astfel reală, iar realitatea fictivă. [...] Continua pendulare între real și ficțiune generează, prin interpretarea lor dinamică, deci mereu schimbătoare, o nouă realitate care este ficțiune și o nouă ficțiune care este realitate (Nicolescu 2011: 281, 285).

Amestecul acesta indistinct de realitate și ficțiune constituie un compost teribil care se cere distilat prin interpretare, însă interpretarea, după cum vom vedea, nu este accesibilă oricui.

Interpretarea, darul celor aleși

Andrei Pleșu subliniază în volumul la care facem referire faptul că Iisus, întrebând fiind de rostul parabolilor, le face limpede ucenicilor că acestea au un dublu rol, de deschidere a minții, de înduhovnicire a lor și de ocultare a adevărului pentru ceilalți, neinițiați. „Vouă vă este dat să cunoașteți tainele împărăției lui Dumnezeu, dar celor din afară toate li se fac în parabole, ca privind să privească și să nu vadă și auzind să audă și să nu înțeleagă” (Marcu 4: 11–12), le spune Iisus ucenicilor. „În vreme ce ucenicii vor căpăta parabole limpezi, gata descifrate, cei din afară vor căpăta enigme indisolubile” (Pleșu 2012: 31). Astfel, darul interpretării nu este hărăzit oricui, ci doar celor aleși, iar sensul interpretării doar lor le este de folos, celor care pot suporta adevărul, restul sunt feriți de adevărul pe care nu l-ar putea suporta și același text pe ei nu îi luminează, ci mai mult îi afundă și îi rățăcește. Paul Evdokimov menționează în *Rugul aprins* (Evdokimov 1994) că, înaintea Bibliei Sfântului, Ioan Hristosomul se ruga ca Dumnezeu să îi deschidă ochii inimii astfel încât el să înțeleagă prin lectura ei esența dumnezeiască și să nu rățăcească. Evdokimov amintește și de Sfântul Marcu, cel care spunea că Evanghelia este închisă pentru înțelegere prin eforturi umane, deschiderea înțelegerii ei fiind exclusiv atributul lui Hristos, apoi de Sfântul Efreem Sirul, care sfătuiește ca înainte de orice lectură omul să se roage ca Dumnezeu să îi descopere textul, sau de Sfântul Serafim, care spunea: „Cuvântul nu este suficient: adevărata lectură transformă rațiunea, îndumnezeind-o, făcând-o adecvată profunzimii Cuvântului” (Evdokimov 1994: 63). Astfel, prin interpretarea profundă omul nu speculează, ci se schimbă, devine una cu substanța mesajului pe care îl interpretează.

Andrei Pleșu atrage atenția că în tradiția discursului iudaic parabola era menită să simplifice sau să clarifice o idee, un text, să-l raționalizeze, logicizeze, iar Iisus procedează invers, complicând textul, făcându-l ininteligibil tocmai pentru a-i ascunde față de cei nepregătiți imensa înțelepciune și lumină pe care le poartă. Parabolele lui Iisus sunt, astfel, purtătoare de mister, iar acest mister nu poate fi decelat decât prin viziune, nicidecum prin rațiune.

Michel de Certeau ne conferă în *Fabula mistică. Secolele XVI–XVII* (de Certeau 1996) exemplul edificator pentru afirmațiile de mai sus. În Capitolul I, „Mănăstirea și locul: nebunii în gloată” (de Certeau 1996: 34–51) ne sunt prezentate două cazuri de nebuni întru Hristos: unul din secolul al IV-lea – o femeie, denumită Idioata, și unul din secolul VI – al unui bărbat, Marcu Nebunul. Asemănările între cele două cazuri sunt frapante (și avem aceeași situație în cazul tuturor nebunilor întru Hristos, l-aș mai aminti aici și pe Simeon Nebunul, tot din secolul al VI-lea), cei doi simulând pentru câștiguri spirituale nebunia, desfrâul, mizeria lăuntrică și

treceau drept nebuni (*moroi*) sau idioți (*saloi*). Cei doi erau mereu extrem de supuși, de ascultători și, în ciuda aparentei lor rătăcirii, purtau semnele sfințeniei (duceau o viață ascetică, nu mâncau, suportau cu stoicism toate ocările și umilințele etc.). Semnele sfințeniei lor erau la vedere, dar nimeni nu le vedea, toți vedeau doar nebunia lor, rațiunea le dicta să vadă asta, nu cealaltă fațetă, irațională. În ambele cazuri dezvăluirea sfințeniei celor două personaje se face printr-un ales și printr-o revelație. În cazul femeii, un anahoret, Pitirum, recunoscut drept cel mai cucernic din epocă, are o viziune în care îngerul Domnului îi arată că efortul și câștigul său spiritual este mic față de cel al unei femei, pe care i-o și identifică și o localizează, iar în cazul lui Marcu cel, care are viziunea este un ascet. Rolul lui Pitirum și al ascetului este acela de a scoate la lumină sfințenia celor doi. Astfel, idioata și nebunul sunt căutați și descoperiți de către cei doi cucernici care au avut viziunile și, în cadrul unui context public, sfințenia lor este dovedită, adevărul este transmis. Interpretarea, hermeneutica, aflarea adevărului nu se pot face prin mase, ci trebuie canalizate înspre o singură persoană, un ales. Primul ales a fost Iisus, el era cel care a făcut primele interpretări la parabole, dar cu adevărat important nu este alesul, ci mesajul pe care îl relevă, adevărul. Adevărul, însă, este caustic, dureros, frustrant. Ca și în cazul celor doi menționați mai sus, mulțimile s-au simțit după aflarea adevărului vinovate, descumpănite, înfierate. Cei pe care i-au umilit erau, de fapt, cei pe care trebuiau să îi mărească. Dar dacă adevărul ar fi fost la vedere, ar mai fi fost posibilă mărirea celor doi și revelația? Evident că nu. Vezi dar nu înțelegi – aici intervine rolul interpretării, însă în creștinism interpretarea care nu intervine prin revelație afundă, iar revelația trebuie să vină din partea unei autorități, Iisus, un patriarh, un anahoret, un ascet etc., o persoană care să motiveze prin autoritate alegerea sa drept conductor al revelației. Și totul în cadrul unui context irațional, total nepredictibil.

Paul Evdokimov spune că „revelația transcede toate barierele miciei rațiuni umane și își urmează mersul împărătesc până la sfârșit” (Evdokimov 1994: 49). Adevărul nu este logic și rațional, de aceasta nu poate fi perceput cu mica rațiune umană, ci are nevoie de suport spiritual; adevărul trebuie înțeles în aceeași măsură și cu inima, altfel este imperceptibil sau distorsionat.

Primejdiile iscodirii

Ne aflăm însă în fața unui imens risc, al interpretului de data aceasta. Dacă interpretul trebuie să fie un ales, de unde știe cel care are impresia că înțelege și că ar putea împărtăși și celorlalți că nu este înșelat? Îți arogă iluzia interpretării când, de fapt, te afli în rătăcire. Pentru că, așa cum spune Ioan Scărarul (Scărarul 1994), există slavă, har, care vin de la Domnul și altele asemănătoare care vin de la diavol. În termenii lui Ioan Scărarul și în termenii ai ortodoxiei, în general, interpretarea eronată sau neînțelegera, nevederea adevărului revelat în text se numește „împietrirea inimii”. În momentul în care această „împietrire” este definitivată se instalează și îndoiala, care solicită un demers hermeneutic, interpretativ, detectivistic, de aflare a adevărului; numai că adevărul nu poate fi aflat cu inima împietrită și atunci interpretarea afundă și duce la deznădejde, la opusul aflării adevărului, care, astfel, înlocuiește adevărul. Pericolul interpretului în acest caz este tocmai căutarea. Dacă te-ai pornit să cauți fără a fi ales pentru asta ești pierdut. „Primejdios lucru este

a iscodi adâncul judecăților lui Dumnezeu; iscoditorii plutesc în corabia mândriei” (Scărarul 1994: 437). Și chiar și Emanuel Swedenborg, în *Cartea de vise*, se simte pus în fața unui mare pericol atunci când vrea să înțeleagă:

El (Dumnezeu, n. a.) mi-a dăruit grația sa și foloseam cât se poate de puțin gândurile mele, dar vroiam să înțeleg de ce lucrurile stau așa; ceea ce era un păcat; gândurile nu trebuie să ajungă până acolo (Swedenborg 1995: 69).

Swedenborg, care funcționează ca un ales, ca un receptacol al interpretării divine, al relevării adevărului și care pentru aceasta încearcă să își epureze, elimine, propriile gânduri pentru a face loc doar vocii harului și care la un moment dat se vede încercat de rațiune, vrea să înțeleagă. Păcatul nu este în încercare, ci în neasumarea pe deplin a faptului că revelația nu poate fi înțeleasă, ci doar percepută și acceptată sau nepercepută și refuzată.

Din impas pare a ne scoate Denis de Rougemont, care, reluându-l pe Gide, afirmă că nu există nici operă, nici interpretare fără colaborarea demonului și fiecare autor și interpret trebuie să își asume această ambivalență și ambiguitate pe care trebuie să le folosească irațional: „Soluția este să-l facem (pe demon, n.a.) să lucreze altfel decât înțelegea el să o facă. Sau să spunem mai bine: cu alte scopuri” (de Rougemont 1994: 108). Demonul este prin excelență rațional și, astfel, previzibil, iar atunci când este plasat într-un câmp irațional devine aproape neputincios, poate fi manipulat. Dar discuția noastră nu este despre demon, ci despre interpretare și relevarea adevărului, despre mizele parabolii și ale alegoriei, despre neputința de a vedea.

Pitagora are în *Imnurile sacre* următoarele distihuri: „Vei mai știi că oamenii își atrag relele prin/ propria și libera lor alegere, // nefericiții; ei nu știu nici să vadă, nici să/ audă adevăratele bunuri ce lângă ei se află” (Pitagora 2003: 45). În *Imnurile pitagoreice* omul care se va salva, care va ajunge una cu zeii, trebuie să respecte un set strict de reguli, nu foarte îndepărtate de regulile creștinismului ce va să vină: înfrânare, cinstirea zeilor, ferirea de crime, furt, lenevie, lux, mândrie, dragostea de ceilalți, înfăptuirea de fapte bune, măsură în toate, îndurarea necazurilor etc. Cel care va respecta aceste reguli va deveni Ales și de abia atunci va putea să vadă „adevăratele bunuri” care sunt la îndemână; însă cei nealeși nici nu le văd, nici nu le aud.

Ambiguitate și labirint

Pentru că tot vorbea Denis de Rougemont despre ambiguitate, trebuie să revenim puțin la Andrei Pleșu care se referă la Iisus ca la un strateg ce își pregătește parabolele ca

obiect antinomic și, într-un sens, ambiguu. Pentru cei pregătiți el trebuie să funcționeze ca o indicație, iar pentru cei nepregătiți – ca o piedică, sau ca o interdicție. Cei din afară sunt o masă foarte pestriță [...] (mulți dintre cei dinafară rămân în afară tocmai pentru că se cred, deja, înăuntru). A găsi un procedeu care să li se potrivească tuturor implică o mare subtilitate strategică: trebuie, pe de o parte, să lași mereu perspectiva intrării, dar, pe de alta, să ai precauția de a revela voalând, de a bloca ferm accesul celor opaci (Pleșu 2012: 49).

Ambiguitatea, dincolo de nivelul textului, are referent și în planul existențial al interpretului – este vorba despre teama lui Swedenborg, a lui de Rougemont, avertizarea lui Ioan Scărarul, de a nu cumva să fii convins că ești înăuntru când, de

fapt, ești înafară. Revenind strict la text, sensul este mereu nedeterminat, mereu o nouă interpretare o poate înlocui pe cea anterioară sau poate adăuga ceva la ea. Cum am mai susținut și în alte articole, orice interpretare este corectă atâta vreme cât pornește strict de la text; însă în cazul parabolilor și al alegoriilor aceste interpretări pot fi infinite pentru că textul nu este ferm, stabil, concis; textul este un resort gata să arunce în lume un adevăr, dar numai la apăsarea butonului corect, orice alt buton poate transforma acest resort mistic în bombă. Interpretul devine astfel un genist și în fața anumitor bombe și cei mai pricepuți geniști ezită, totul poate fi o capcană, căderea în capcană înseamnă moartea, trecerea peste capcană este viața. Termenii rămân aceiași.

William Epton susține în *Șapte tipuri de ambiguitate* (Epton 1974) că de puține ori lucrurile sunt ceea ce par a fi. Orice cuvânt denotă cel puțin ceea ce pare la prima vedere, însă de cele mai multe ori semnifică mult mai mult. Orice text este un puzzle, orice propoziție poate să fie înșelătoare, dar cele mai înșelătoare și mai ambigue texte sunt cele care poartă cel mai mult adevăr. Epton se referă în principal la poezie ca maxim al ambiguității, însă parabola și alegoria sunt cel puțin la fel de complexe, nu de puține ori genurile contopindu-se.

Referitor la ambiguitate și funcțiile ei, Basarab Nicolesco afirmă:

În noul univers, din cauza neconținutelor interacțiuni și metamorfoze, semnificația nu poate fi transmisă în mod direct. Secretul nu este ascuns de scriitor pentru a crea o literatură dificilă, ci el se află ascuns în lanțul evenimentelor. Scriitorul-martor descoperă în același timp cu noi, ceilalți martori, semnificația secretului. De aceea mărturia este în mod inevitabil ambiguă (Nicolescu 2011: 286).

Scriitorul-martor al lui Basarab Nicolesco ne duce cu gândul la Ales, la cel prin care revelația este produsă, nici el conștient de sensul revelației (ca la Swedenborg) până când aceasta nu se produce efectiv, și el la fel de naiv înainte ca toți ceilalți. Semnificația (adevărul) nu poate fi transmisă în mod direct pentru că direct nu poate fi percepută, ea necesită în mod obligatoriu să fie descoperită, necesită un efort de interpretare, unul care în sine înseamnă tot. Cum spune Michael Foley: „The search for meaning is itself the meaning, the Way is the destination, the quest is the Grail” (Foley 2010: 74). Calea, Adevărul și Viața pot fi dobândite prin înțelegere, prin interpretare.

„Tout, dans la narration, est organisé en fonction du lecteur” afirmă Jean Yves-Tadie (Yves-Tadie 2013: 7). Pentru ca apoi să continue: „L’aventure n’aquiert un caractère de beauté, ou même simplement une signification, que lorsqu’elle est contemplée de l’extérieur, et (ou) après coup” (*ibidem*). Și în parabolă sau în alegorie totul este construit în funcție de cititor, există un sens pentru fiecare, există o deschidere interpretativă suficient de permisivă pentru a oferi alternative adecvate personalității, culturii, capacității de înțelegere a fiecărui cititor în parte. Dar aventura interpretării, deși constituie o satisfacție în sine, nu garantează aflarea semnificației. Sensul este labil, irațional, viu, în continuă mișcare, iar privirea detașată, de la distanță poate conferi efectul de sens. De la distanță lucrurile par să se lege, însă pe măsură ce te apropii devin tot mai confuze, mai ambigue. Interpretul, după cum sugerează și Andrei Pleșu, începe prin a fi înafară, de acolo vede mai bine, dar eforturile sale trebuie să îl poarte înăuntru, de unde să-i poată convinge și pe alții să se apropie.

Jean Baudrillard vorbește în *Cuvinte de acces* (Baudrillard 2008) despre efectul de real, efectul de adevăr, efectul de obiectivitate ca fiind singurele „realități” la care avem acces, realul în sine neexistând, fiind doar o simulare. Și în cazul parabolei și al alegoriei realul este inexistent, ceea ce contează este ceea ce există dincolo de real. Realul este doar vălul care ascunde sensul, este doar antecamera înșelătoare a adevărului. Alături de aceste *efecte*, Baudrillard vorbește și despre aleatoriu ca normă a lumii contemporane și despre haosul controlat, haosul subsumat raționalității care servește „utopiei unei cunoașteri din ce în ce mai sofisticate, chiar dacă această iluzie radicală nu este lăuntrică științei” (Baudrillard 2008: 55). Haos controlat, aleatoriu, efecte, văluri, irațional aparent (subsumat unei rațiuni superioare) deoarece, „ca toată învățătura lui Hristos, învățătura despre parabole se alcătuește din nuanțe, surprize și paradoxuri. Nimic nu se lasă sistematizat geometric, definit liniar, încartiruit dogmatic” (Pleșu 2012: 53). Iisus este piatra din capul unghiului, piatră cu care nu știi ce să faci, după cum spune Andrei Pleșu, dar fără de care nimic nu se construiește, iar parabolele lui sunt asemenea. Și prin filiație și contaminare toată literatura parabolică și alegorică ce a urmat poartă însemnele epifaniei.

Limbaajul comun cu Dumnezeu și punerea în lumină

Mesajul este transmis tuturor, dar până la descifrare trebuie parcurs un traseu sinuos al *re-interpretării* în limitele propriei noastre conștiințe și instrucții, după cum susține George Steiner. În *După Babel*, Steiner notează:

Dumnezeu l-a creat pe Adam cu cuvântul *emeth*, care înseamnă ‘adevăr’, scris pe fruntea sa. În această identificare se află singularitatea vitală a speciei umane, capacitatea sa de a dispune de un limbaj cu Creatorul și cu sine. Ștergând *aleph*-ul inițial care, conform unor cabaliști, conține întregul mister al numelui secret al lui Dumnezeu și al actului vorbirii prin care El a dat naștere universului, ceea ce rămâne este *meth*, care înseamnă: el este mort. Tot ceea ce putem spune despre limbă ca și despre moarte este, într-un anumit sens, un adevăr inaccesibil (Steiner 1983: 164).

Parabola este purtătoarea aceluia *aleph* lipsă, înțelesul ei, adevărul pe care îl ascunde poate semnifica recrearea aceluia limbaj comun cu Dumnezeu și implicit salvarea absolută. Dar, după cum spune și Steiner, acest adevăr este inaccesibil, sau, cel puțin, așa pare. (Oare dacă dragonul ar părea accesibil am mai avea cavaleri-eroi?). Efectul acesta de inaccesibilitate este un nou test, o nouă capcană. Andrei Pleșu vorbește despre parabola luminii sub obroc ca fiind una hermeneutică, relevantă în context:

Cititorul – și, cu atât mai mult interpretul textului parabolic – e în situația de a scoate pasajul analizat de sub obroc, de sub norul lui de obscuritate sau de sub omiletica plată în care a fost îngropat. Interpretarea e punerea materiei interpretate sub o rază luminătoare, așezarea ei pe un sfeșnic (Pleșu 2012: 71).

Punerea în lumină însă nu este un act unidirecțional, venit din partea interpretului: înainte de aceasta interpretul însuși trebuie să fie pus sub lumină de o forță exterioară lui, să fie, adică, luminat.

Paul Ricoeur atrage atenția în *Eseuri de hermeneutică* asupra limitelor interpretului, care nu trebuie să impună și să imprime textului analizat capacitatea sa finită de înțelegere, ci trebuie să se expună el însuși textului pentru a primi de la text

lumina, formula cea mai adecvată interpretării (Ricoeur 1995: 107). În aceeași măsură Ricoeur subliniază ideea deja menționată a interpretului absent din actul interpretării, dăruit cu interpretarea corectă (Ricoeur 1995: 107) și, chiar și mai important, faptul că „interpretarea, înainte de a fi actul exegetului este actul textului” (Ricoeur 1995: 129). Totul este conținut deja în text, este nevoie doar de iluminarea necesară vederii sensului și nu a esențialului, pentru că, deși sensul este esențialul, esențialul nu este sensul. Iisus este primul interpret al parabolilor sale, cel care relevă adevărul, dar Iisus și parabolele sale se identifică în aceeași substanță comună a adevărului, sunt una și aceeași. Prin Iisus parabolele se explică singure, așa cum Iisus se explică pe sine prin intermediul parabolilor. Dar cine este pregătit pentru o asemenea explicație?

Tot Ricoeur, în *Iubire și justiție* susține că scrisul este o mediere în numirea lui Dumnezeu, structura originară de limbaj a credinței trăite. Numirea lui Dumnezeu trece prin canalul Scripturilor. Prin acestea experiența religioasă accede la expresie, iar credința este instruită, formată, educată, luminată, pregătită pentru întâlnirea cu Dumnezeu. „Într-un anume sens, textele precedă viața. Dacă îl pot numi pe Dumnezeu, oricât de nedesăvârșit aş face-o, este pentru că textele care mi-au fost predicate, citite, interpretate l-au numit deja”, susține Ricoeur (Ricoeur 2008: 50).

Arta Adevărului Total

Și restul e tăcere, volumul de eseuri al lui Aldous Huxley, unul dintre maeștrii literaturii alegorice, atinge problematicile abordate aici. Adevărul logic, rațional, este în accepția lui Huxley o „acceptabilă verosimilitudine” (Huxley 1977: 18) a adevărului potențial, arta alegorică, parabolică conținând în ea „un soi de *superadevăr*” (Huxley 1977: 19) superior faptului perceput ca real. Adevărul total este pus în corespondență cu fantezia pură, și separat de formele distilate ale literaturii, cele care izolează din adevărul total un singur element (exemplul dat de Huxley este acela al tragediei), care se manifestă direct, în forță, subjugă orizontul de interpretare și sensibilizează unilateral, fals.

Arta Adevărului Total produce asupra noastră un efect cu totul diferit de cel al tragediei. Niciodată după ce citim o operă a Adevărului Total nu încercăm o senzație de eroică exaltare; ci una de resemnare, de acceptare (și acceptarea poate fi eroică). Fiind impură din punct de vedere chimic, arta Adevărului Total nu ne poate emoționa cu aceeași pregnanță și rapiditate ca tragedia sau ca oricare artă pură din punct de vedere chimic. Cred însă că efectele ei sunt mai durabile. Exaltarea care urmează lecturii sau ascultării unei tragedii este de natura unei beții trecătoare. Făptura noastră nu poate păstra multă vreme tiparul impus de tragedie. Îndepărtați magnetul și toată pilitura de fier cade iar talmeș-balmeș. Dar tiparul acceptării și resemnării pe care ni-l impune literatura Adevărului Total, deși poate mai puțin frumos ca model este (probabil tocmai din această pricină) mai stabil. Catharsisul tragediei e violent și apocaliptic, catharsisul literaturii Adevărului Total e mai blând și mai durabil (Huxley 1977: 27).

Marile adevăruri, spune Huxley, sunt adevăruri evidente, dar nu toate adevărurile evidente sunt mari adevăruri. Ne aflăm în aceeași situație înșelătoare a *adevărului* de lângă noi pe care nu îl putem vedea, percepe, înțelege, iar adevărurile stabile, logice, deși par permanente nu sunt decât niște fanteze. Fantezia pură,

iraționalul, nerecognoscibilul, cu toate scăderile lor la o privire de suprafață sunt mai aproape de esență decât ceea ce percepem ca evident esențial în context rațional.

„Scriitorii care se pretind total și implacabil raționali predică de fapt un nihilism absolut și ar dori să vadă abolirea oricărei arte, științe, a oricărei societăți organizate” (Huxley 1977: 34). Am păstrat pentru încheiere afirmația aceasta a lui Huxley deoarece mi se pare simptomatică pentru conduita literaturii contemporane de prim-plan. Literatura alegorică, parabolică este cea mai riscantă, cea mai puțin interesantă în context actual tocmai datorită gradului ridicat de dificultate la nivel de interpretare, tocmai datorită aparentei incoerențe, a lipsei de miză imediată, a greutății cu care poate fi racordată unui sens comun. Cu cât însă ne vom apropia totul va părea mai aiuritor și singurul care funcționează în interpretarea acestui tip de literatură nu este conceptul, ci intuiția și poate *feeling*-ul, abandonarea în mâna lucrurilor care vin dinlăuntru, din inimă, nu din creier. Și acesta nu este un drum, o aventură pentru interpretarea literaturii, ci însăși a vieții și a ceea ce e după ea.

Bibliografie

- Baudrillard 2008: Jean Baudrillard, *Cuvinte de acces*, București, Editura Art.
- de Certeau 1996: Michel de Certeau, *Fabula mistică. Secolele XVI–XVII*, Iași, Editura Polirom.
- de Rougemont 1994: Denis de Rougemont, *Partea diavolului*, București, Editura Humanitas.
- Epson 1974: William Epton, *Șapte tipuri de ambiguitate*, București, Editura Univers.
- Evdokimov 1994: Paul Evdokimov, *Rugul aprins*, Timișoara, Editura Mitropoliei Banatului.
- Foley 2010: Michael Foley, *The age of absurdity*, Londra, Simon&Schuster.
- Huxley 1977: Aldous Huxley, *Și restul e tăcere*, București, Editura Univers.
- Nicolescu 2011: Basarab Nicolescu, *De la Isarlâk la Valea Uimirii*, București, Editura Curtea Veche.
- Noul Testament*, Marcu, 4: 11–12.
- Perța 2012, Cosmin Perța, *Introducere în fantasticul de interpretare*, București, Editura Tracus Arte.
- Pitagora 2003: Pitagora, *Imnurile sacre*, București, Editura Herald.
- Pleșu 2012: Andrei Pleșu, *Parabolele lui Iisus. Adevărul ca poveste*, București, Editura Humanitas.
- Ricoeur 1995: Paul Ricoeur, *Eseuri de hermeneutică*, București, Editura Humanitas.
- Ricoeur 2008: Paul Ricoeur, *Iubire și justiție*, București, Editura Art.
- Scărarul 1994: Ioan Scărarul, *Scara Raiului*, Timișoara, Editura Amarcord.
- Steiner 1983: George Steiner, *După Babel*, București, Editura Univers.
- Swedenborg 1995: Emanuel Swedenborg, *Cartea de vise*, București, Editura Univers.
- Șestov 1995: Lev Șestov, *Apoteoza lipsei de temeieri. Eseu de gândire adogmatică*, București, Editura Humanitas.
- Yves-Tadie 2013: Jean Yves-Tadie, *Le roman d'aventures*, Paris, Edition Gallimard.

About interpretation and revelation in the biblical paradigm

This study tries to identify, through examples, the ways the meaning is consolidated and the message is transmitted starting from biblical texts or texts that use parables or allegory. If the reader respects all the rules this hermeneutical trajectory often leads to revelation. But until revelation you have to pass through a sophisticated maze filled with traps and deceptions. Only the divine mind can decipher the text for you and give you access to the revelation.